

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Sosiaalityöntekijöiden tarve kasvaa. Työvoiman riittävyydestä nousee merkittävä huoli. Sosiaalityöntekijöiden saatavuus myös terveydenhuollon sosiaalityöhön voi heikentyä. Lasten ja nuorten kannalta asia tietenkin on hyvä. Olisi aiheellista, että lastensuojelun asiakkuudessa olevilla alaikäisillä olisi jatkuva ja tiivis suhde sosiaalityöntekijäänsä.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

Kyllä.

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Palvelutarpeen arvioinnissa on muistettava, että psykiatrisen hoidon tarvetta ei voi arvioida sosiaalityön keinoin. Erikoissairaanhoidon tarve määritetään erikoisalalla. Vaikka lastensuojeluasiakkailla usein on mielenterveyden häiriöitä, lastensuojeluasiakkuus ei ole sama kuin psykiatrisen hoidon tarve. Ei tule luoda tilannetta, jossa lapset ja nuoret, joilla on lastensuojelun asiakkuus, pääsisivät lievemmillä oireilla psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluihin kuin vakavammin oireilevat alaikäisten, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Avohuollon tukitoimien tehostaminen on tarpeellista.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Todennäköisesti on. Onkin erittäin tärkeää, että lastensuojelulaitosten toimintaa tehostetaan päihteettömyyden turvaamisen alueella. Nykytilanteessa päihdekäytön takia sijaishuoltoon sijoitetun nuoren on mahdollista jatkaa päihdekäyttöään. Nykytilanteessa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn katsotaan turvaavan päihneiden hallussa pitämisen oikeus ja oikeus poistua laitoksesta ilmiselvänä tarkoituksena toteuttaa päihdekäyttöä. Psykiatrisilta sairaaloilta on toivottu osastohoitoon ottamista toiveena, että mielenterveyslaki mahdollistaisi sellaisen rajoittamisen, että päihdekäyttö loppuu. Tämä ei ole mielenterveyslain mukaista. On hyvä ja asiallista, että lastensuojelulaitoksissa toteuttavaksi aiottu päihdekuntoutus linjataan tapahtuvaksi lastensuojelulain alaisuudessa ja että palveluvalikoimaa aiotaan laajentaa. Lastensuojelulain tuleekin mahdollistaa alaikäiselle päihteettömyyden takaaminen jopa vaikkei tämä itse niin halua.

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaikaa vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Julkisen sektorin työvoimatarve kasvaa. Linjaus on kuitenkin asiallinen, koska erityinen huolenpito edellyttää julkisen vallan käyttöä. Uskon, että toimijoiden valvonta on tehokkaampaa, kun asia keskitetään julkiselle sektorille. Nykytilanteessa yksityiset lastensuojelulaitokset antavat usein liiallisia palvelulupauksia, minkä seurauksena sijaishuolto ei onnistukaan ja alaikäiselle tulee useita siirtoja ja niiden seurauksena lisätraumatisoitumista, ja psykiatriin palveluihin kohdistuu epätarkoituksenmukaista rajoitusmekanismina toimimisen painetta.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitukset tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Työvoimatarve kasvaa. Kustannukset kasvavat. Toisaalta turvallisuus myös kasvaa, mikä on lasten etu.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Pykälä on asiallinen. Nykytilanteessa alaikäiset voivat liian helposti poistua lastensuojelulaitoksista toteuttamaan päihdehakuista, rikollista tai itseään vahingoittavaa toimintaa.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Poliisin työmäärän lisääminen kieltämällä lastensuojelulaitoksen työntekijältä tällaisessa tilanteessa, jopa taluttaminen, on liioiteltua ja johtaa siihen, että lapsen palauttaminen laitokseen viivästyy. Jos lapsi kerran on jo sijoitettu, sijaishuoltopaikan aikuisilla tulisi olla mahdollisuus nopeasti palauttaa hänet laitokseen myös kiinni pitäen. Sijaishuoltopaikan aikuisilta voidaan edellyttää koulutusta turvallisiin fyysisiin otteisiin.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Päihteettömyyden turvaaminen on lapsen edun mukaista ja rajoittamisen laajentaminen tarpeellista. Koko sijaishuoltoon sijoittaminen menettää merkityksensä, jos laitokseen saa tuoda päihteitä ja niitä saa käytännössä vapaasti käyttää. Myös muissa kuin erityisen huolenpidon laitoksissa tulisi olla mahdollista ottaa alaikäisiltä pois päihteet ja päihteiden käyttövälineet (sekä aseet ja astalat).

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

-

Ranta Elina
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri - Juhani Sand, johtajaylilääkäri, Pirkanmaan
sairaanhoitopiiri